

Mert úgy lázong szívem,
s már nem elég mit
adtam...

De érzi, hogy egy ember képtelen megoldani az egész feladatot, ami a Költőre vár, és látja azt is, hogy chhez a gigantikus munkához kevesen vannak.

Más is félelemmel tölti el. Végső lesz egyszer mindennek:

Hová e lázas készülődés?
Fejed körül surrognak a szelek
És furcsán intenek: hát azt hiszed, hogy
Örökké tart a nyár, a nagy hevek?

Néha egészen sötét hangot is megüt, amikor azt látja, hogy hiába minden, már nem lehet segíteni:

Im, magánosságomban, elhagyatottan.
Itten állok a dolgok végein,
Csak iszonyodom már és nem kérdezek.

Mégis büszke magatartással és dacos öntudattal áll kora forgatagai között: ő, a költő, az emelkedett ember, érzi, hogy a kiválasztottak közé tartozik:

Milyen kicsi így, szegény,
S belül be nagy vagyok én!

Mindent meg tud bocsátani a világnak, csak egyet nem: az Eszme, a Szép megtagadását és elvesztését:

Fekete, üres világ! Mi benne értelem,
Ha, mint az árnyék, elköltözik a Szép.

Fodor József Összes Versei egy emelkedett, szépség után vágyó lélek lírai megnyilatkozásainak és hangulatainak gyűjteménye. Természetesen a legújabb kor Adyn, Babitson és Juhász Gyulán nevelkedett ízlése nem mindenben

találja líráját a legmagasabbrendűek közé tartozónak, de a mondanivaló és az eszme, amely költészetét azzá teszi, ami, mindenki legnagyobb elismerését érdemli meg.

RÁTKAI LÁSZLÓ

Balanyi György, Magyar Piaristák a XIX. és XX. században. Életrajzi vázlatok. Többek közreműködésével szerkesztette — (Budapest, 1942. 465 old. Szent István-Társulat).

A magyar piarista rend hazai működésének 300. évfordulóján tekintélyes és gazdag kiállítású könyvvel lepte meg a rend barátait és tisztelőit. Balanyi György 19 rendtársával és egy hálás piarista öregdiák közreműködésével megírta a XIX. és XX. századi nevesebb piaristák élet- és jellemrajzát. — Az *Elüljáróba*-n a szerkesztő magvas fejlődési korszakot nyújt a magyar piarista rend 300 éves működéséről, rámutatva a kegyes tanítórendnek a tanítás, nevelés, továbbá az irodalom és a tudományok művelése terén szerzett érdemeire. Ugyancsak itt ismerjük meg a kötet eredetét és célját. „A háromszázéves évforduló megünneplésének legmértőbb módja... minden bizonyjai rendi multunk feltárása volna.” Mivel azonban napjainkban részletes és kimerítő rendtörténetet több okból sem lehetett írni, ezért a rend vezetősége úgy döntött, hogy legalább az utolsó másfél század történetét fogja bemutatni „a kiemelkedőbb rendtagok egyéniségének és működésének” felvázolásával. És valóban helyesen járt el. A szigorúan szakszerű, tudományos szempontok és igények szerint készült rendtörténetet, elsősorban csak azok (a jórészt szakemberek) olvasták volna, akik

a korszak művelődéstörténeti állapotai és adatai iránt érdeklődnek. Míg az életrajzi forma (a mai irodalmi érdeklődés irányát tekintetbe véve) a legalkalmasabb arra, hogy szélesebb körökhöz szóljon.

A műben 36 piarista atyával ismerkedünk meg. A legkorábbiak között ott találjuk a történetíró *Bolla Mártont*, aki a reform országgyűlések idején a katedrán és az irodalom eszközeivel egyaránt dolgozott a nemzeti törekvések diadalra-juttatásáért. Mellette ki kell emelnünk *Spányik Glicérnek* és *Horváth Cirillnek* lassan legendába magasztosuló alakját. Az előbbi a latin-nyelvű történeti-pedagógiai írásaival, az utóbbi pedig a költészet és tudomány fegyvereivel igyekezett az elnyomatás idején a nemzeti öntudatot és a jobb jövő reményét a lelkekben ébrentartani. A nagy egyéniségeknek ebben a Panteónjában találkozunk még a humanista-nevelői író *Csaplár Benedekkel*, *Trautwein Jánossal*, az Oltáregylet alapítójával, *Szabóky Adolffal*, *Lévay Imrével*, a Katolikus Kör megszervezőjével, továbbá *Pivár Ignáccal*, a nemeslelkű és úttörő gyógypedagógussal és *Tóth Jánossal* a szegedkörünyéki tanyai népiskolai ügyek lelkes apostolával. Bizonyára sokan vannak még piarista öregdiákok, akik személyesen ismerhették *Vajda Gyulát*, a későbbi kolozsvári egyetemi tanárt, *Maywald*

Józsefet, a jóhírű és kiváló didaktikai érzékkel írott görög tankönyvek szerzőjét, *Pintér Kálmánt*, *Erdélyi Károlyt*, *Prónai Antalt*, *Perényi Józsefet*, a lelkes irodalombúvárokat. Rajtuk kívül az utóbbi évtizedek legnevesebb piaristái között foglalnak helyet *Czirbusz Géza* földrajztudós, egyetemi tanár, *Takáts Sándor* levéltáros, a török hódoltság avatott tollú ábrázolója, *Kőrösi Albin* hispanológus, *Laczkó Dezső* geológus, *Miskolczy István*, az anjou-magyar történeti kapcsolatok kutatója. A tisztos galéria a két utóbbi rendfőnöknek, *Hám Antalnak* és *Sebes Ferencnek*, továbbá a nagynevű szegedi főigazgatónak, *Kisparti Jánosnak* egyéni ségrajzával zárul.

A kötet érdemes munkatársai közül kiemeljük *Megyer Józsefet*, a szegedi gimnázium tanárát, aki két portréban *Kőrösinek* és *Kispartinak* bő szempontú, széles alapozású és emelkedett szemléletű jellemképét nyújtja. De valamennyi pályarajzból arról győződhetünk meg, hogy ezek a lelkes piaristák az iskolai munka mellett irodalmi alkotásokkal, társadalmi egyesületek vezetésével és szervezésével eredményes, sőt kezdeményező tevékenységet fejtettek ki. Életük a rendalapító által kitűzött kettős szerzetes-tanári eszmének, a pietas-nak és litterae-nak áldozatos szolgálása volt.

VISY JÓZSEF